apoštol Peter - pôvodným menom *Šimon, galilejský* rybár na *Genezaretskom jazere;* spočiatku predstaviteľ judaistického smeru, neskoršie stúpenec kresťanstva v *Rímskej ríši*; trikrát zaprel *Ježiša,* neskoršie ako prvý svedčil o jeho *zmŕtvychvstaní* a nakoniec podstúpil *mučenícku* smrť na *kríži*; najvýznamnejší z apoštolov *Ježiša Krista*; jediný z *apoštolov* mal od počiatku osobný *atribút - kľúč*; motív odovzdávania kľúča *Kristom* Petrovi na znamenie odovzdania moci nad *cirkvou* a nebeskou ríšou > Peter sa stal kľučiarom a sudcom ľudských činov pred *nebeskou branou* (výjav v umení častý už od 4.storočia (mozaiky, sarkofágové reliéfy, v renesancii maliarstvo); zahalené ruky Petra znamenali už v antike pokoru a úctu k preberanému predmetu; veľký dvojitý kľúč sa stal Petrovým atribútom; dva prekrížené kľúče *pápežským* odznakom, noseným napríklad na *tiare*; zobrazovaný ako starec v *pápežskom* rúchu, v bielom alebo modrom (pozri *symbolika farieb: farba modrá*); atribúty: jeden alebo dva kľúče, *kohút* (pozri *pašiový stĺp*), *ryby* a sieť, *palica* a *kríž*, na ktorom bol *ukrižovaný* hlavou dole (pozri *kríž peterský*); podobne ukrižovaný aj *apoštol Filip*; symbolizovaný *skalou*; spolu s *apoštolom Pavlom* patrón *Ríma*; Oxfordský slovník svätcov uvádza ako atribút *čln*, Biedermann uvádza *rybu*; pozri *márnotratný syn*, *Premena Pána*, *loď Petrova*, *Agáta*, *Peronella*, *Posledný súd* (Hall); *rybársky prsteň* (Baleka); pozri *pápežstvo; atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; Ignác Antiochijský; Nerov circus*

Hall: zvaný knieža apoštolov; brat *apoštola Ondreja*, galilejský rybár; spolu s bratom povolaní stať sa „rybármi ľudí"; Peter vedúcou osobnosťou medzi dvanástimi apoštolmi a jeden z tých, ktorí stáli najbližšie *Kristovi*; jeho život sa delí na tri časti: sprevádzanie Krista počas jeho verejnej činnosti; po *ukrižovaní* stal na čele apoštolov pri hlásaní *evanjelia*; odchod do Ríma, založenie prvej kresťanskej obce a ukrižovanie počas vlády cisára Nera roku 64 po Kr.; v umení pozoruhodne nemenné zobrazovanie, najľahšia identifikácia: starý, statný, s krátkymi brčkavými vlasmi, plešivejúci alebo s holým miestom na temene hlavy, v brčkavejúcimi fúzami; široká tvár s *rustikálnymi* rysmi; zvyčajne so žltým (zlatistým) plášťom cez modrú alebo zelenú *tuniku* (pozri *symbolika farieb*); zvláštnym atribútom *kľúč* alebo kľúče, v odkaze na verš Matúša (16,19): „Dám ti kľúče kráľovstvá nebeského"; zlatý a strieborný (alebo železný) kľúč symbolizujú moc otvárať nebeskú a pekelnú bránu alebo moc dávať rozhrešenie a exkomunikovať; ďalšie atribúty: obrátený kríž (*kríž peterský*), *pápežská barla (*s tromi priečnymi brvnami*), kniha* (*evanjelium*), *kohút* (jeho zapretie Krista) a menej často *loď* (pozri *loď Petrova*) alebo *ryba* (symboly cirkvi a kresťanstva; pozri *kresťanské symboly*; ale aj symboly jeho povolania rybára); jeho nápis prevzatý z Apoštolského vyznania viery: *„Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem coeli et terrae"* (Verím vo všemohúceho Boha otca, tvorcu neba aj zeme); vo výjave *Posledného súdu* zobrazovaný najbližšie Kristovi

-ako *devocionálna* postava zobrazovaný tromi spôsobmi:

l. v skupine s ostatnými apoštolmi stojí v popredí, najbližšie Kristovi
2.vo dvojici s Pavlom predstavuje židovskú a pohanskú zložku *cirkvi*
3.má na sebe *pápežské* rúcho a *tiaru* (prvý rímsky biskup alebo symbol pápežstva v *protireformačnom* umení

-*naratívne* scény rozdelené do troch období:

a) účasť na Kristovej verejnej činnosti
b) apoštolská činnosť zachytená v Skutkoch apoštolov
c) rímske legendy

a)

1.Povolanie Petra a Ondreja (Evanjelium Marka 1,16-18 : „Keď išiel popri Galilejskom mori, uzrel *Šimona* a Ondreja, spúšťať sieť do mora, lebo boli rybári. Ježiš im povedal: Poďte za mnou a ja vás urobím rybármi ľudí."); bratia zachytení vo svojom člne, zaťahujú sieť alebo jeden alebo obaja kľačia na brehu u nôh Krista; niekedy vidieť množstvo divákov

2. Odovzdanie kľúčov Petrovi (Evanjelium podľa Matúša 16,18-19 : „Ty si Peter, a na tej skale vystavím si cirkev a brány záhrobia ju nepremôžu; Dám Ti kľúče kráľovstva nebeského"); Kristova metaforická reč považovaná za prototyp sviatosti kňazského svätenia a zobrazovaná často renesančnými umelcami; Peter kľačí pred Kristom, dostáva od neho kľúče, učeníci stoja dookola; občas prijíma kľúče od dieťaťa Ježiša (pozri *jezuliatko*), spočívajúceho na lone *Márie*; ak

sú vo výjave prítomné *ovce*, je to narážka na námet Kristovho zjavenia sa učeníkom po svojej smrti, keď poveril Petra: „Pas moje ovečky“ (Evanjelium podľa Jána 21,17); ako symbol cirkevnej autority sa skrížené kľúče často objavujú v cirkevnej *heraldike* (v pápežskom *erbe*)

3.Umývanie nôh učeníkom (Evanjelium podľa Jána 13,4-17); deň pred veľkonočnými sviatkami pri *poslednej večeri* (pozri *pašie*) Ježiš vstal a začal umývať nohy svojim učeníkom; Peter sa vzpieral takémuto pokoreniu Ježiša, ale ten odpovedá: „Nie je sluha väčší ako pán, ani posol väčší ako ten, kto ho poslal; Keď to viete, blahoslavení ste, ak podľa toho konáte“; práve táto scéna vždy zobrazovaná; Kristus pri umývaní alebo utieraní Petrových *nôh* stojí alebo kľačí, Peter sedí na stoličke, dvíha ruky v odmietavom geste; učeník zaväzujúci si topánku tradične spájaný s *Judášom*; na *Zelený štvrtok pápež* každoročne umýva nohy dvanástim chudobným mužom; obrad sa koná aj v niektorých východných cirkvách; pozri *Posledná večera* (Hall)

4.Petrove zapretie a ľútosť (Evanjelium podľa Marka 14,66-72); po svojom zatknutia Kristus vypočúvaný *Kaifášom* (pozri *pašie*) v jeho dome; keď slúžka z domu poznala Petra ako Ježišovho učeníka, Peter zaprel, že ho zná a v tom zakikiríkal *kohút*; Peter tri razy zaprel Krista a keď si uvedomil, že sa tak vyplnila jeho predpoveď, zaplakal; scéna samotného zapretia, so slúžkou a kohútom, sa vyskytuje zriedkavo, niekedy tvorí vedľajšiu súčasť scény Krista s Kaifášom; Petrov kajúcny plač často zobrazovaný v španielskom a talianskom protireformačnom umení ako *devocionálne* zobrazenie; motív obľúbený cirkvou počas *protireformácie*; pozri *Posmievanie sa Kristovi*

b)
Peter zobrazovaný pri kázňach v *Jeruzaleme* a pri uzdravovaní, často v sprievode ďalších apoštolov, najmä *apoštola Jána*; pri kázňach vidno niekedy *evanjelistu Marka,* ako zapisuje jeho slová; najčastejšie scény:

5.Peter a *apoštol Ján* uzdravujú chromého u chrámovej brány (Skutky apoštolov 3,1-8); chromý a zvyčajne otrhaný žobrák sedí na zemi a naťahuje ruku po almužne; Peter dvíha ruku na požehnanie, zatiaľ čo *apoštol Ján* stojí veľa neho a diváci sa tlačia dookola; raný prípad Petrovho uzdravenia u Krásnej brány viedol k prvému konfliktu medzi apoštolmi a židovským kňazstvom; pozri *sanhedrin*

6.Smrť *Ananiáša*; smrť *Safiry* (Skutky apoštolov 5,1-12); *apoštolovia* príkladom a výrečnosťou podnietili občanov, aby predávali majetok a peniaze rozdávali potrebným; Ananiáš s vedomím ženy Safiry si časť peňazí odložil bokom; keď ho Peter hrešil za podvod, klesol mŕtvy k zemi; to isté sa prihodilo Safire; zobrazenie ženy alebo muža v smrteľnom zápase pred Petrom, ktorý stojí s rukami dvihnutými vo varovnom geste; zarazení diváci s hrôzou prizerajú; zvyčajne prítomní aj ostatní apoštoli

7.Peter uzdravuje chorých svojím tieňom (Skutky apoštolov 5,14-16); keď sa rozšírila zvesť o schopnosti apoštolov uzdravovať, do ulíc Jeruzalemu vynášaní chorí, aby na nich mohol padnúť Petrov tieň, keď pôjde okolo; zobrazovaní ležiaci na ležadlách a slamníkoch alebo opretí o múry budov; Peter, niekedy s *apoštolom Jánom* sa zastavujú, aby s nimi prehovorili

8.*Vzkriesenie Dorky* (pozri *Dorkas*) alebo *Tabity* (Skutky apoštolov 9,36-42); keď zomrela zbožná žena Dorkas, dostavil sa Peter, osamote sa pomodlil nad mŕtvou a vzkriesil ju; potom zavolal vdovy a Dorkine spoločníčky, ktoré žasli nad zázrakom; Peter zobrazovaný s ostatnými apoštolmi, stojí pri nohách postele, Dorkine oči sa s úžasom otvárajú; vdovy ukazujú Petrovi košele a plášte, ktoré Dorkas ušila

9.*Videnie nečistých zvierat* (Skutky apoštolov 10,9-16); modliaci Peter ma záhadné videnie: z neba sa znášala veľká plachta, v ktorej boli všetky druhy živočíchov; na príkaz hlasu z neba, aby zabíjal a jedol všetky tieto zvieratá, Peter odpovedal záporne, že nikdy nejedol nič, čo poškvrňuje a znečisťuje; hlas ho upozornil, že čo prichádza od Boha, nemôže byť nečisté; tri razy za sebou opakované videnie si Peter vysvetlil ako znamenie, že Boh si želá, aby *pohania*, rovnako ako *Židia* boli prijímaní do *cirkvi*; v motíve anjeli držia plachtu, v ktorej sú zvieratá, ktoré Židia nesmeli jesť (*prasa, králik* a niektorá hydina)

10.Peter krstí stotníka *Kornelia* (Skutky apoštolov 10,11); rímskemu stotníkovi, zbožnému mužovi, bolo vo videní povedané, aby poslal pre Petra; ten prišiel v súlade so svojím Videním nečistých zvierat (bod 9) a pokrstil ho s celou jeho rodinou; zobrazenie kľačiacej rodiny pred Petrom a nad nimi sa vznáša *Duch svätý* v podobe *holubice*; prvý zaznamenaný prípad pokrstenia *pohana*

11.Oslobodenie sv. Petra (Skutky apoštolov 12,1-11); v čase prenasledovania *apoštolov* a popravy *apoštola Jakuba Staršieho* (obdobie vlády *Herodesa* Agrippu), bol vo väzení aj Peter; keď spal medzi dvoma vojakmi, zjavil sa v jeho cele anjel a kázal mu vstať; Peter vedený anjelom prešiel nikým nepozorovaný okolo stráží von z väzenia aj mestskou branou; Peter zobrazený v cele, sputnaný reťazami, zobudený dotykom anjela, ktorý sa zjavuje v žiarivom svetle; vojaci v brnení spia hlbokým spánkom; niekedy Peter rozpráva zamrežovaným okienkom a *apoštolom Pavlom*, ktorý stojí vonku; udalosť pokladaná za symbol nadchádzajúceho oslobodenia cirkvi od prenasledovania

c)

12. *Šimon Kúzelník*; Hall: *samaritánsky* kúzelník, ktorý ponúkol Petrovi peniaze, aby si kúpil tajomstvo jeho moci; v *Zlatej Legende* sa uvádza, že odišiel do Ríma, aby získal priazeň cisára Nera magickým umením; vyzýval Petra aj Pavla ku skúškam v schopnostiach, ale neuspel pri kriesení mŕtveho, zatiaľ čo apoštolom sa to podarilo; v snahe napraviť svoju povesť skočil z vysokej veže a nesený *démonmi* začal lietať; Peter pokľakol, pomodlil sa, aby ho démoni pustili, Šimon sa zrútil a zlomil si väzy; príbeh obľúbený v stredoveku a renesančnom Taliansku, dokonca pretrval až do *protireformácie*; Peter zobrazovaný, ako odmieta Šimonovu ponuku peňazí, ako kriesi mládenca k životu a spolu s Pavlom diskutuje s cisárom Nerom; najobľúbenejšia scéna zobrazuje pád Šimona Kúzelníka z neba; Nero a cisársky dvor prizerá, démoni prchajú

13.Uzdravenie *Petronelly*; podľa *Zlatej legendy* Peter v obave o jej cnosť (bola veľmi krásna) spôsobil, že ochorela a v horúčkach musela ležať na lôžku; iba keď prišli *apoštolovia*, Peter jej nariadil vstať a obsluhovať ich; keď si ju rímsky šľachtic Flaccus chcel zobrať za manželku, začala sa modliť, postiť a krátko na to zomrela; podľa inej verzie jej Flaccus hrozil smrťou, ak ho odmietne; zvyčajne zobrazovaná, ako ju Peter dvíha v prítomnosti ostatných apoštolov; Petronella vzývaná o uzdravenie z *horúčok*; porovnaj *štrnásť pomocníkov v núdzi*

14.Krst *Processa* a *Martiniana*; Pavol a Peter uväznení do mamertinského väzenia, kde obracali na vieru aj vojakov a žalárnikov; z nich Process a Martinian im pomohli uniknúť; neskoršie zomreli mučeníckou smrťou a boli svätorečení; zvyčajne zobrazení s Petrom pri krstu vo väzenskej cele

15.Domine, quo vadis? prvá verzia príbehu v raných *apokryfných* Skutkoch Petra, novozákonnom apokryfnom diele; prerozprávaná v *Zlatej legende*; na naliehanie kresťanských bratov odišiel Peter z Ríma v čase vrcholiaceho prenasledovania počas vlády cisára Nera; na *via Appia* stretol vo svojom videní *Krista*; na Petrovu otázku, kam kráča, Kristus odpovedal, že odchádza do Ríma dať sa druhý raz ukrižovať; Peter si vyložil videnie v tom zmysle, že sa má vrátiť a pripraviť na vlastnú mučenícku smrť; Kristus zobrazený nesúci kríž a oslovujúci Petra

16.*Ukrižovanie Petra*; podľa tradície Peter podľa svojho želania ukrižovaný hlavou dole (rovnako ako *apoštol Filip*), buď na pahorku Ianiculu, alebo v aréne *cirku* medzi dvoma „metae“, tromi kužeľovitými stĺpmi postavenými na podstavcoch na obidvoch koncoch pretiahnutej dráhy; zobrazované obidve dejiská, v okamihu, keď vojaci dvíhajú Petra na kríž, často obklopeného divákmi, alebo už ukrižovaného, s malou skupinou žien stojacich u kríža ako narážka na obdobnú skupinu pri *ukrižovaní* Krista

pozri *Petrove zapretie Krista a ľútosť, Cesta do Emauz, Nanebovstúpenie Pána* (Hall); *Quo vadis Domine*

http://it.wikipedia.org/wiki/Pietro_apostolo
http://sk.wikipedia.org/wiki/Peter_(apo%C5%A1tol)
http://oc.wikipedia.org/wiki/Art_romanic
http://tr.wikipedia.org/wiki/Petrus%27un_kurtulu%C5%9Fu

http://oc.wikipedia.org/wiki/Fichi%C3%A8r:Fresques_de_Vals-Saint_Andr%C3%A9_et_Saint_Pierre.jpg

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=2

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=12

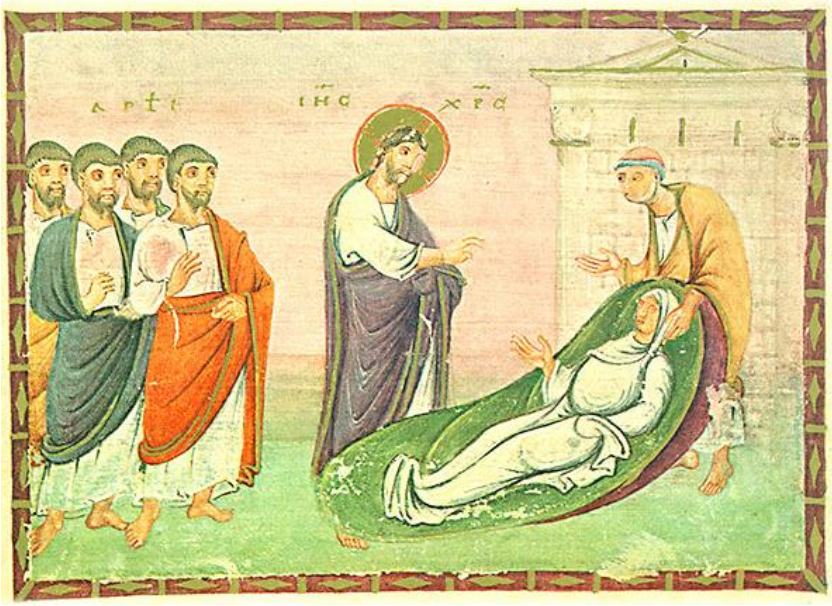

Uzdravenie svokry Šimona Petra (Codex Egbert, 980-993)

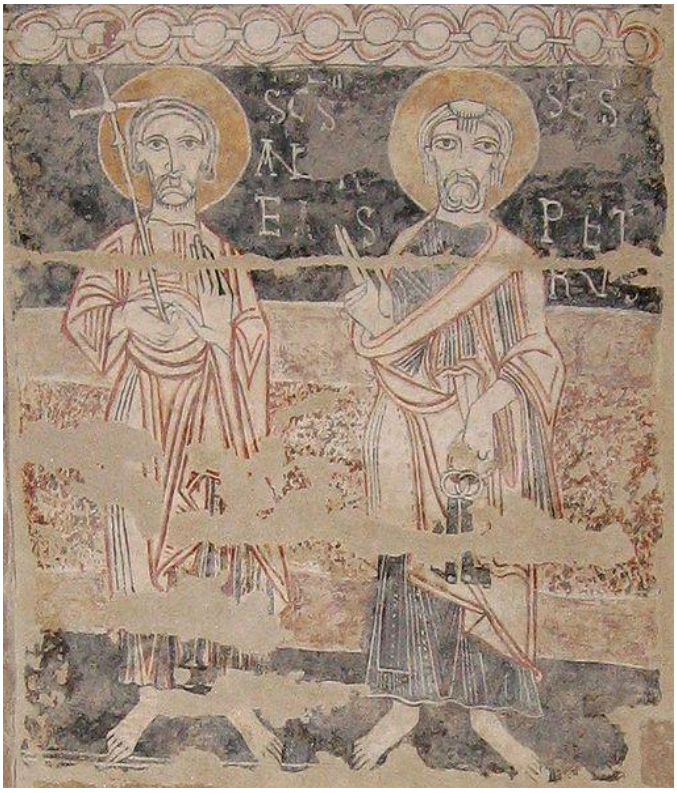

Sv. Ondrej a sv. Peter (freska kostola vo Vals, Francúzsko, 12.st.)

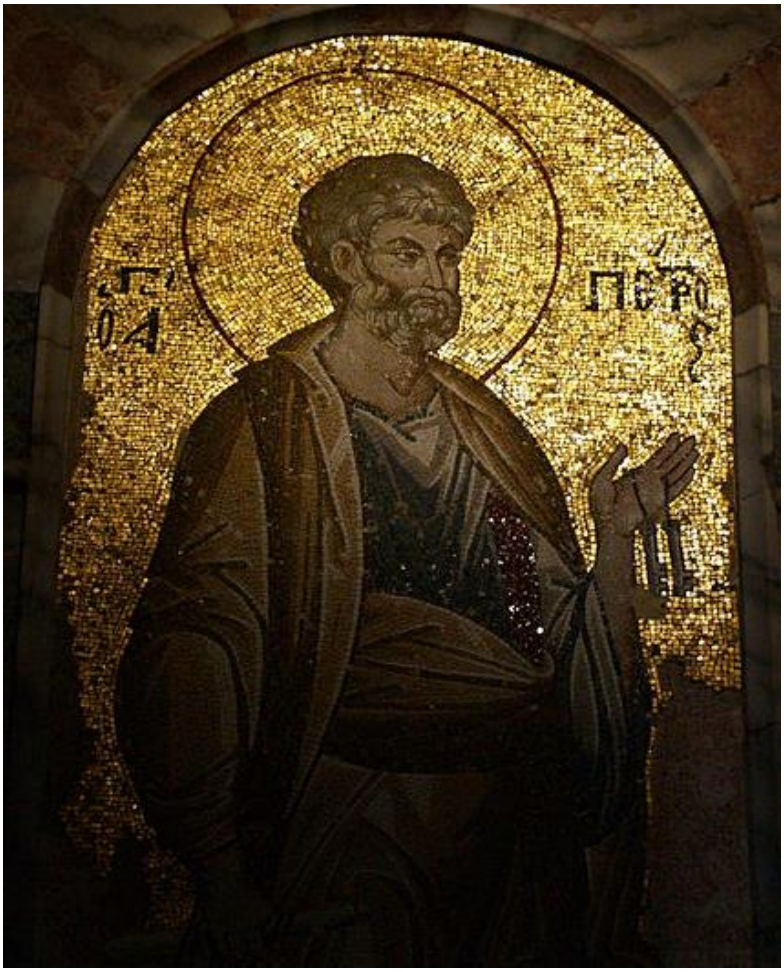

Sv. Peter (mozaika z kostola Chora v Istanbule, Turecko, 1315-1320)

Sv. Peter (enkaustika, kláštor sv. Kataríny na Hore Sinaj, 6.st.)

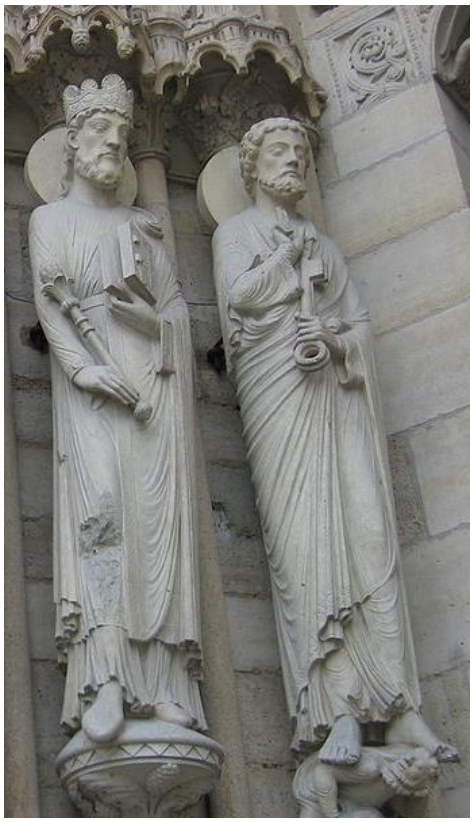

Kráľ Šalamún a apoštol Peter (replika, detail portálu sv. Anny, Notre-Dame v Paríži, 12.-14.st.)
Sv. Peter (fasáda katedrály Saint-Saveur v Aix, Francúzsko, 11.-12.st.)

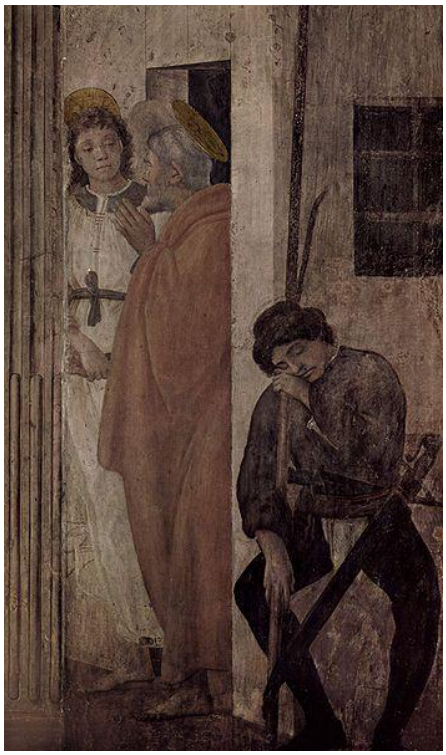

Masolino da Panicale: Apoštol Peter a Ján uzdravujú chromého muža (freska z cyklu Život sv. Petra, kaplnka Brancacciovcov, Florencia, 1425)
F. Lippi: Anjel oslobodzuje apoštola Petra z väzenia (freska z cyklu Život sv. Petra, kaplnka Brancacciovcov, Florencia, 1481-1482)

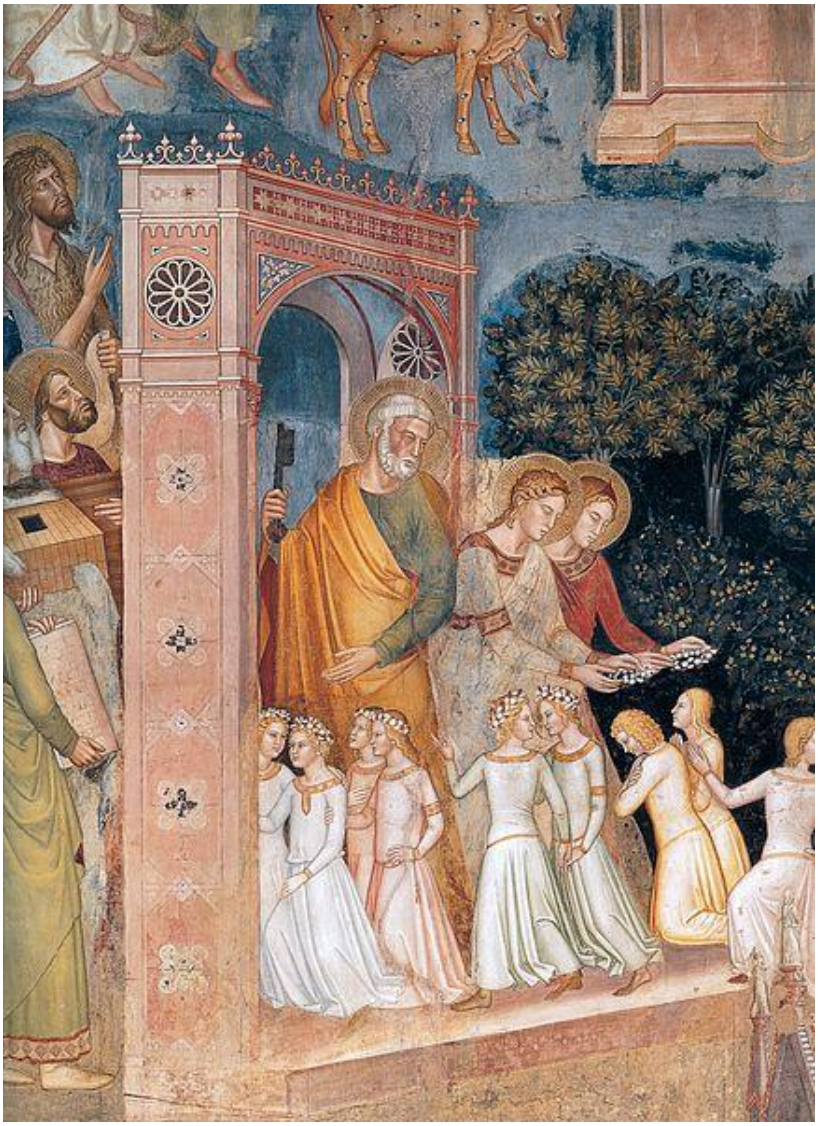

A. Bonaiuto: Nebeská brána (detail fresky Triumf cirkvi pravej z kostola Santa Maria Novella vo Florencii, 1350)

Massaccio a F. Lippi: Vzkriesenie syna Theofila a sv. Peter na tróne (freska v kaplnke Brancacciovcov v Santa Maria del Carmine, Florencia, 1425)

K. Witz: Oslobodenie Petra (1444)

Majster z Rimini: Sv. Peter (alabaster, 1420)

A. Claez: Sv. Peter sediaci pod stromom (rytina, 16.st.)

L. van Leyden: Sv. Peter (rytina, 16.st.)

L. van Leyden: Sv. Peter a sv. Pavol v diskusii na púšti (rytina, 1527)

L. van Leyden: Sv. Peter a sv. Pavol držia sudarium (rytina, 1517)

P. Galle podľa M. van Heemskercka: Sv. Peter a Pavol uzdravuje chorých (rytina, 16.-17.st.)

L. Suavius: Apoštol Peter a Ján uzdravujú chromého muža (1574-1576)

M. de Vos: Sv. Peter (16.st.)

J. Duvet: Sv. Peter a Mojžiš (rytina, 1550-1560)

P. Aertsen: Apoštol Peter a Ján (pri Krásnej bráne) (1575)

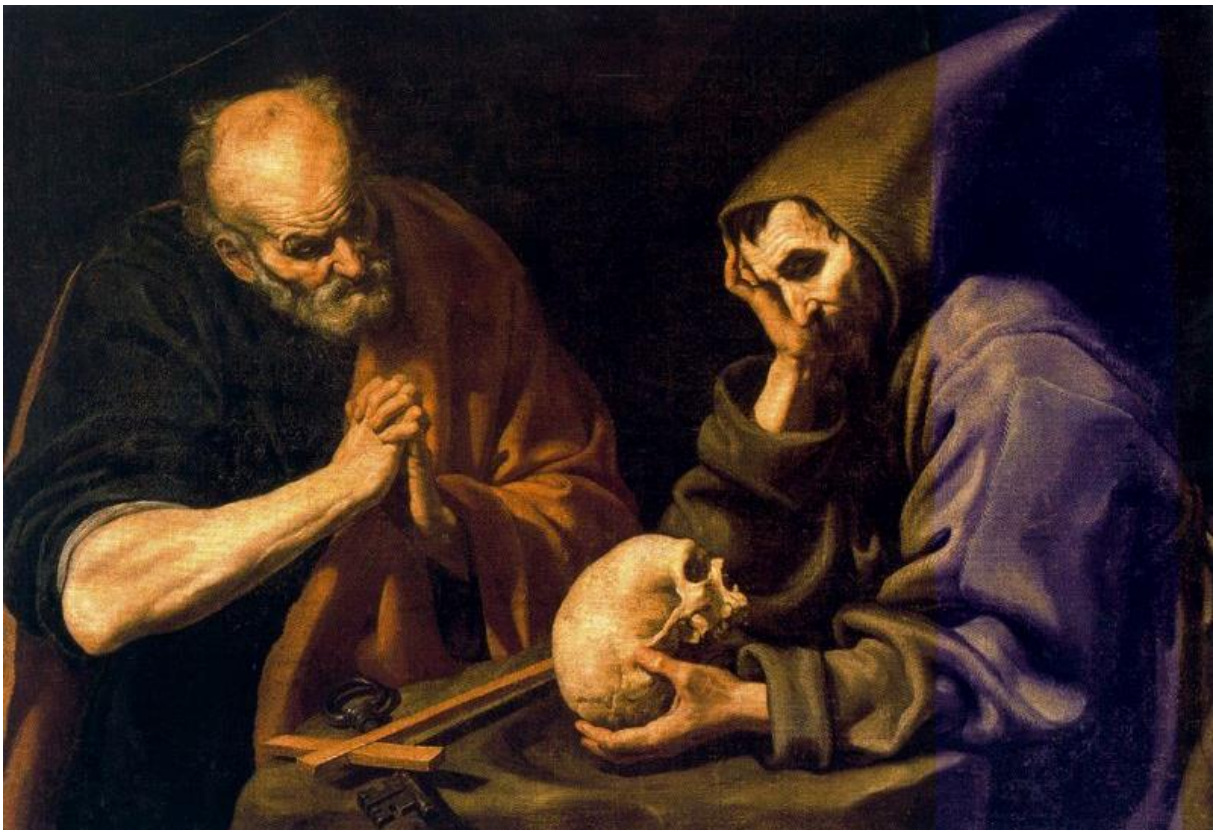

L. Tristán: Sv. Peter a sv. František (16.st.)

A. Van Dyck: Apoštol Peter

D. Fetti: Petrovo videnie nečistých zvierat (1619)

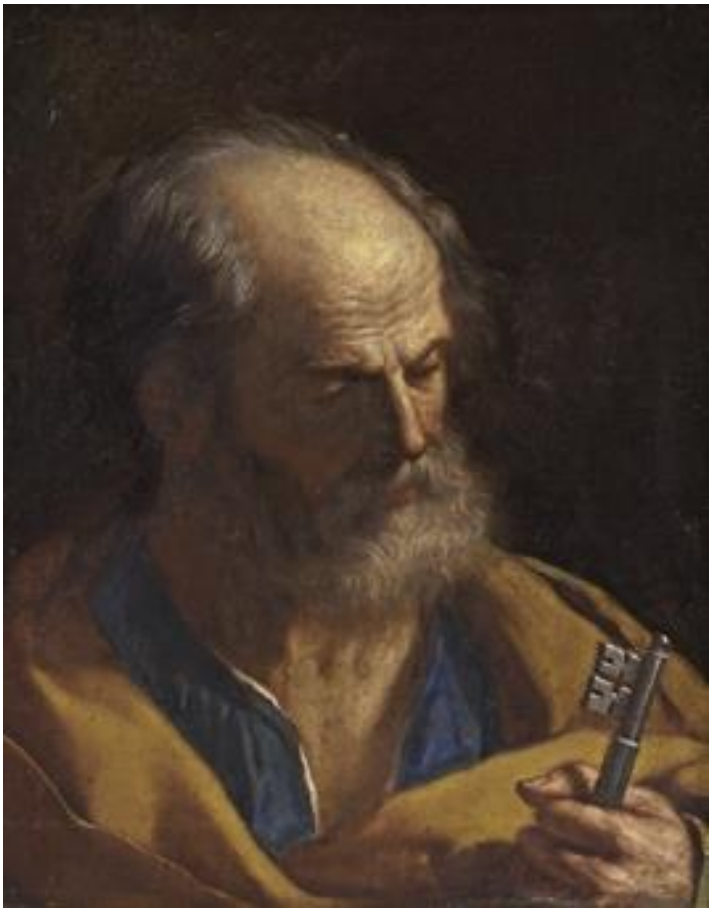

Guercino: Sv. Peter (17.st.)

Guercino: Sv. Peter (17.st.)

Guercino: Sv. Peter (17.st.)

Rembrandt: Sv. Peter a Ján uzdravujú pri bráne chrámu (lept, 1649)

Rembrandt: Sv. Peter a Ján uzdravujú pri bráne chrámu (lept, suchá ihla a rytina, 1659)

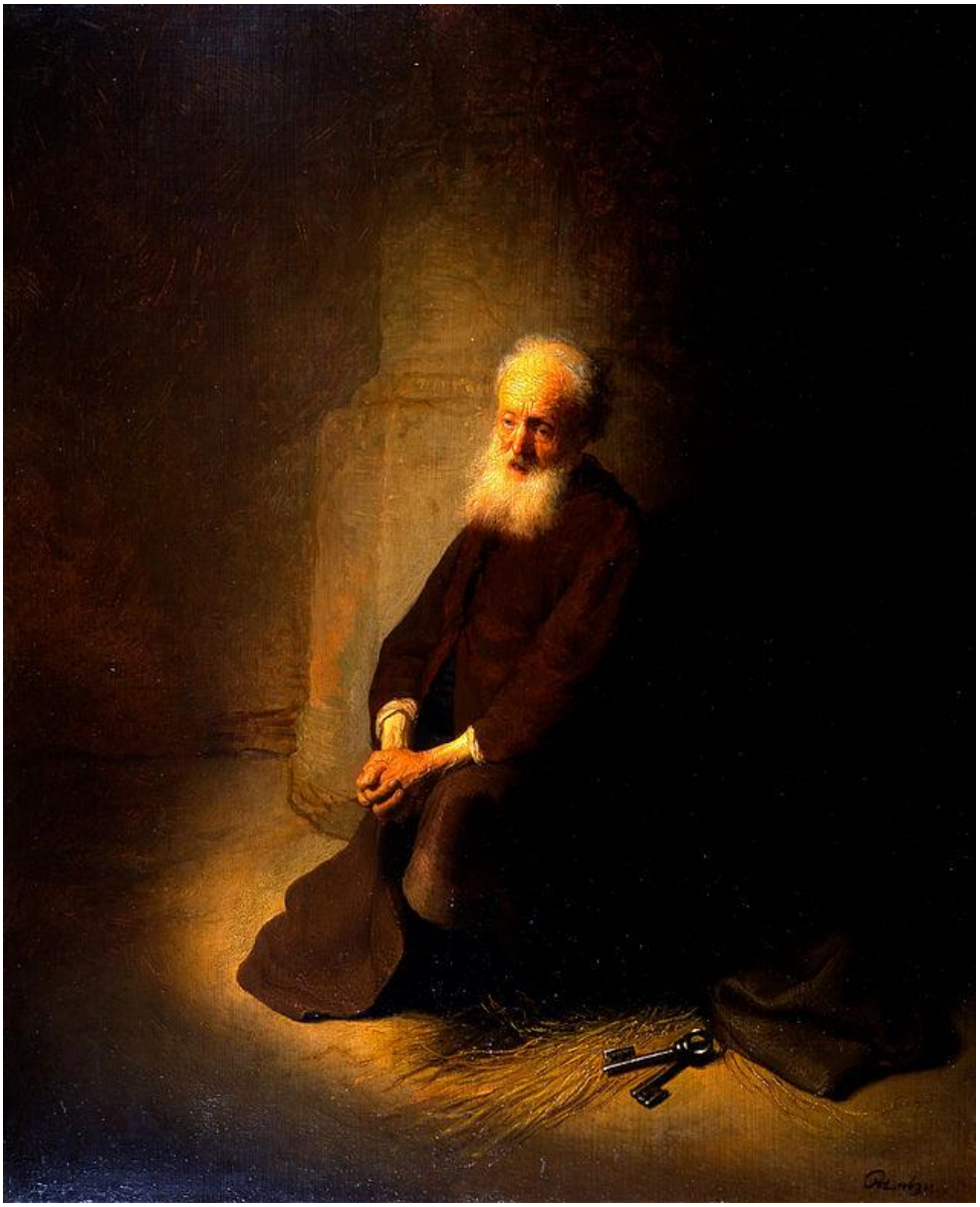

Rembrandt: Svätý Peter vo väzení (17.st.)

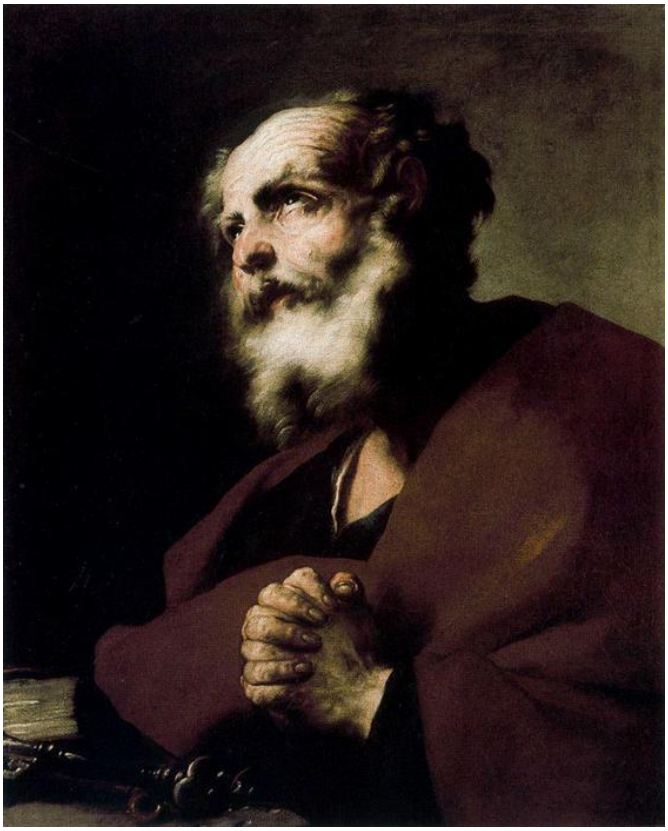

L. Giordano: Sv. Peter kajúcnik (17.st.)

S. Vos: Sv. Peter (17.s.)

C. Vignon: Sv. Peter kajúcnik (17.st.)

G. van Honthorst: Sv. Peter oslobodený z väzenia (1616-1618)

L. Giordano: Oslobodenie sv. Petra z väzenia (17.st.)

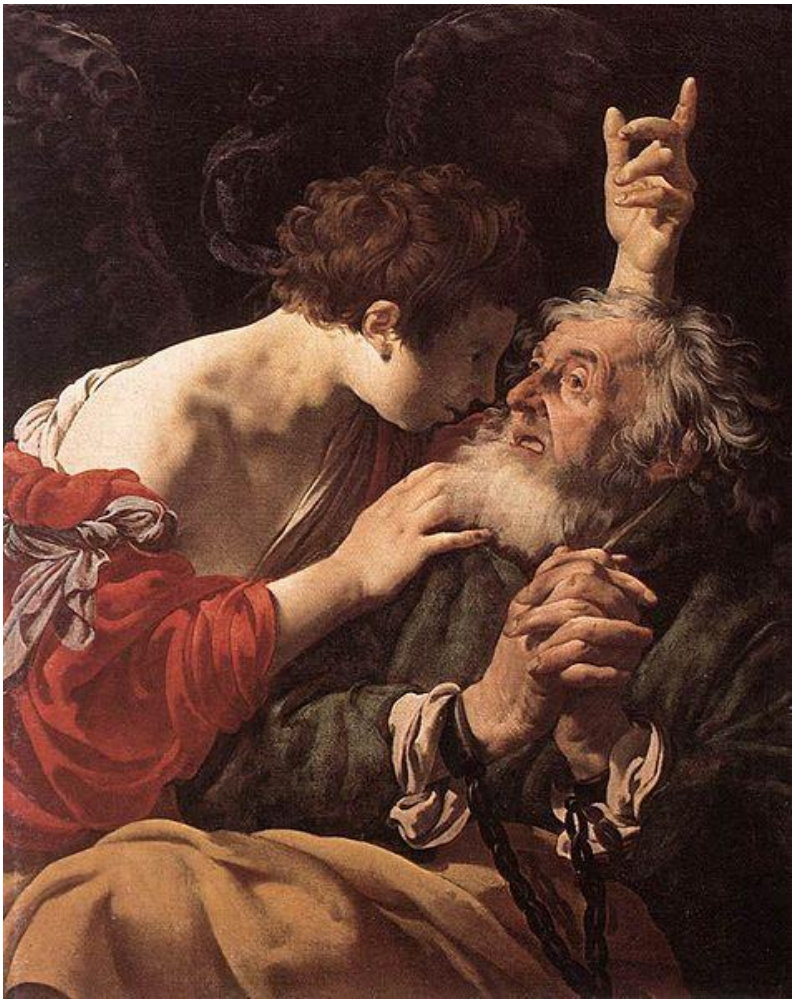

H. J. Terbrugghen: Oslobodenie Petra (1624)

J. Tintoreto: Zjavenie sv. Petrovi (16.st.)

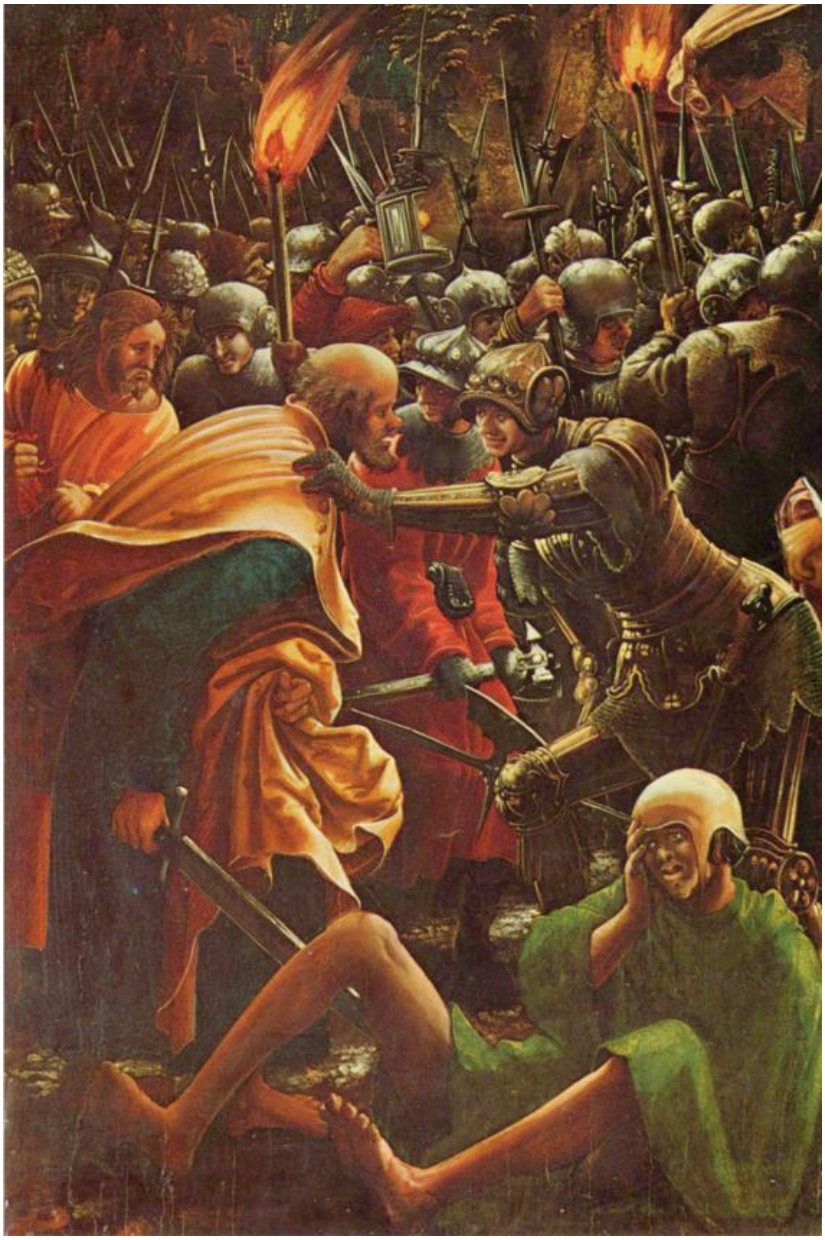

A. Altdorfer: Utrpenie Krista. Zajatie Krista (detail, 16.st.)

A. Altdorfer: Sv. Peter (16.st.)

J. F. De Navarrete: Sv. Peter a Pavol (1577-1579)

H. J. Terbrugghen: Oslobodenie sv. Petra (1629)

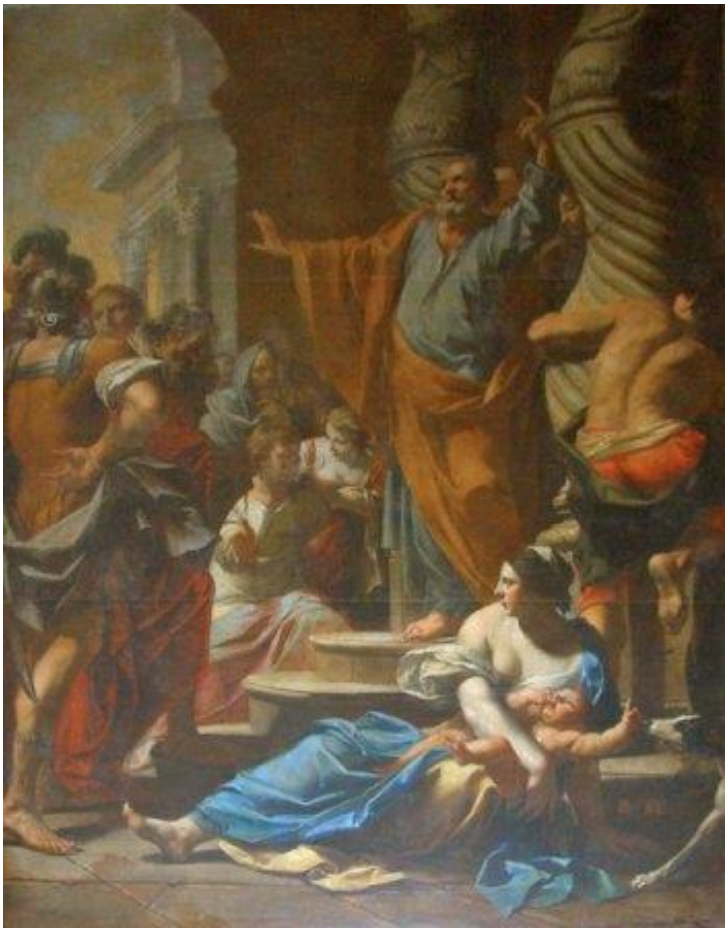

Ch.-F. Poërson: Kázanie svätého Petra v Jeruzaleme (1642)

J. Bassano: Odpočívajúci Peter (16.-17.st.)

Guercino: Sv. Peter oslobodený anjelom (17.st.)

Guercino: Vzkriesenie Tabity apoštolom Petrom (lavírovaná kresba, 17.st.)

G. Reni: Apoštol Peter a Pavol (1.pol. 17.st.)

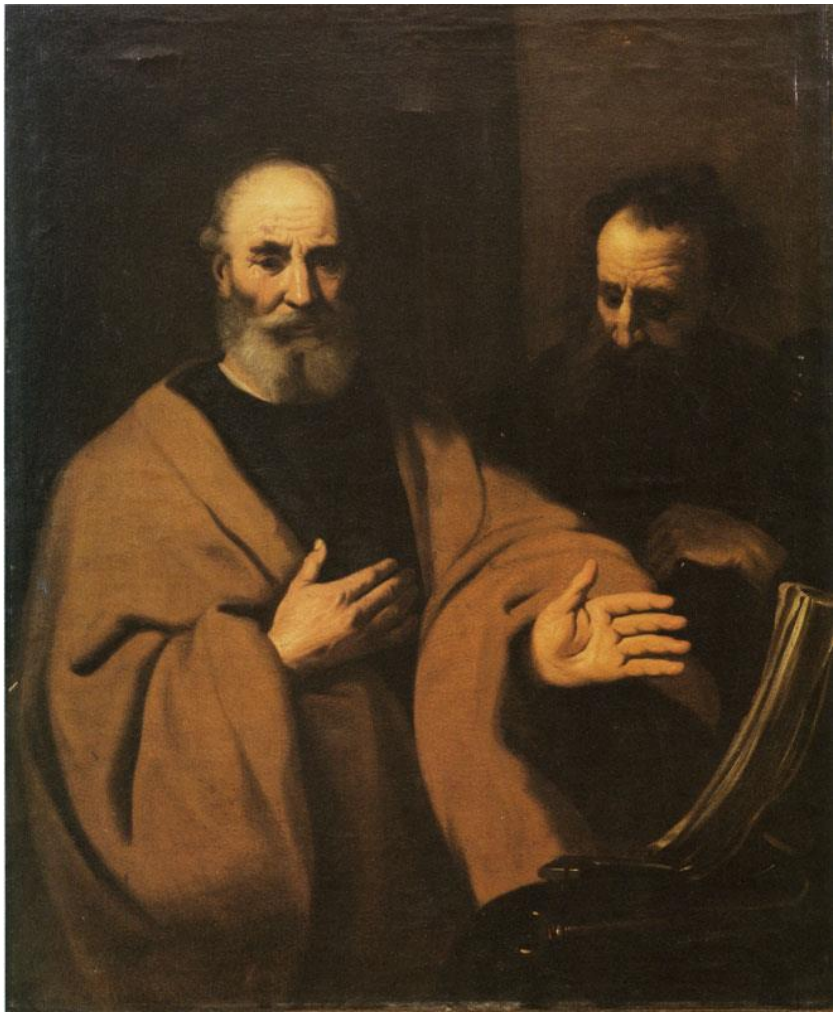

L. Jacobsz: Peter a Pavol (17.st.)

G. van den Eeckhout: Sv. Peter uzdravuje chromého (1667)

J. Brueghel st. a J. de Momper II.: Horská scéna s príbehom sv. Petra a Cornelia (17.st.)

P. P. Rubens: Sv. Peter (1610-1612)

L. Giordano: Sv. Peter so sv. Agátou vo väzení (17.-18.st.)

S. Leclerc, Ch.-N. Cochin II: Sv. Peter kajúcnik (lept, 1665-1759)

C. Luyken, Ch. Weigel: Oslobodenie svätého Petra z väzenia (kolorovaná medirytina, okolo 1712)

Slovenský maliar zo začiatku 19.storočia: Svätý Peter (1790-1810)

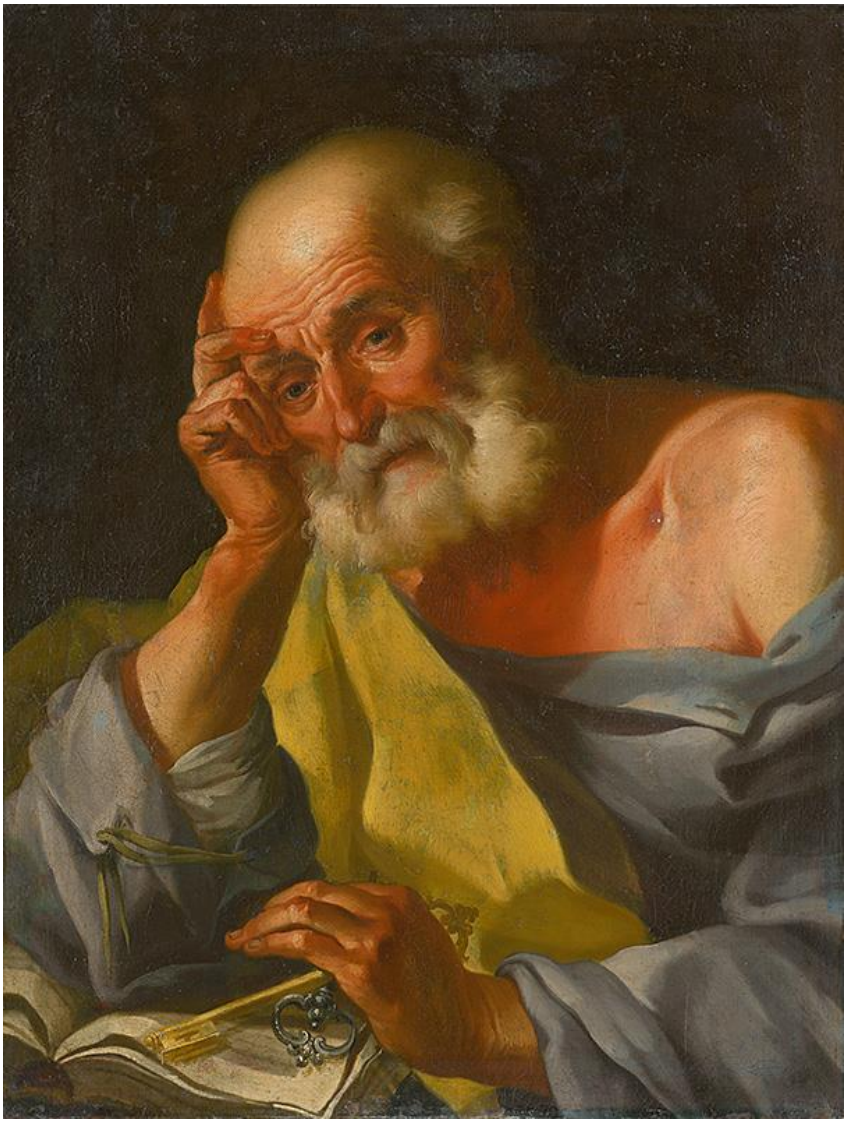

Slovenský maliar z 2. polovice 18.storočia: Sv. Peter (1750-1800)

J. A. Fridrich: Sv. Peter (rytina, 1725-1775)

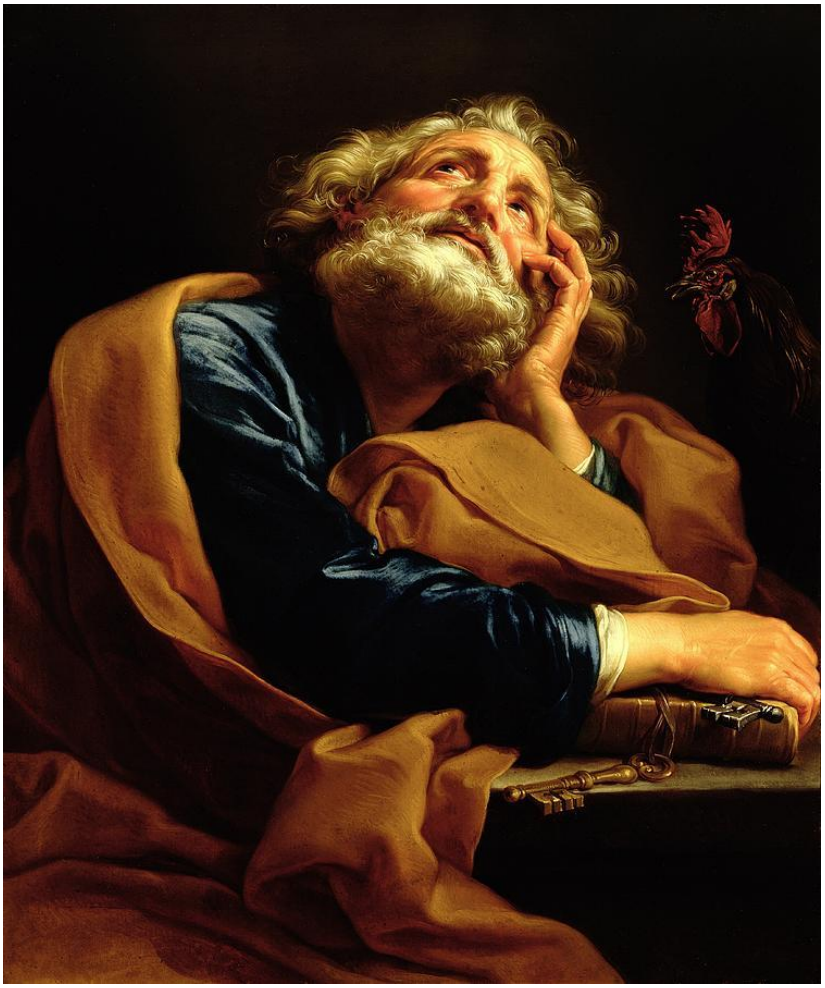

P. G. Batoni: Sv. Peter (18.st.)

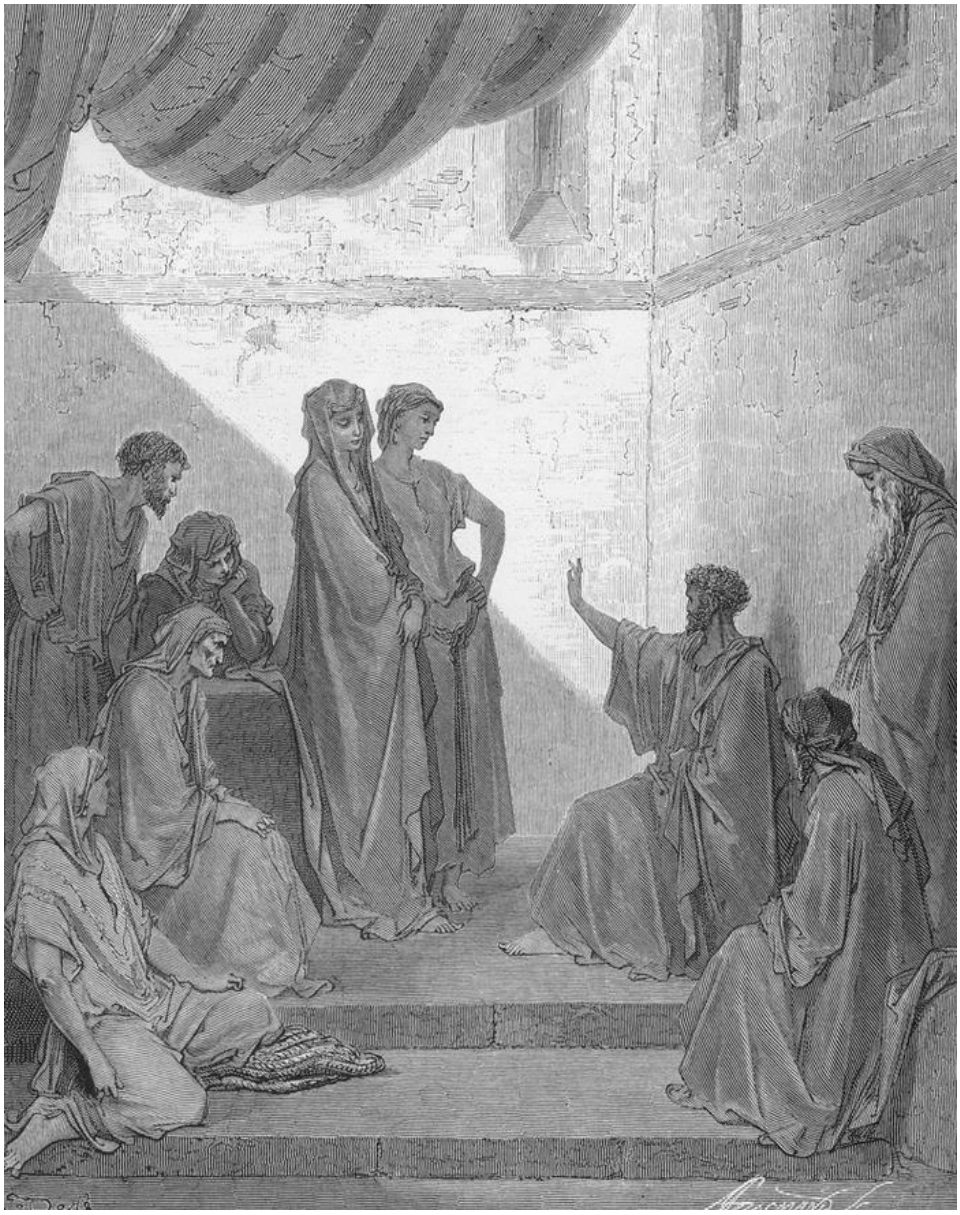

G. Doré: Sv. Peter v dome Cornelia (drevoryt, 1866)

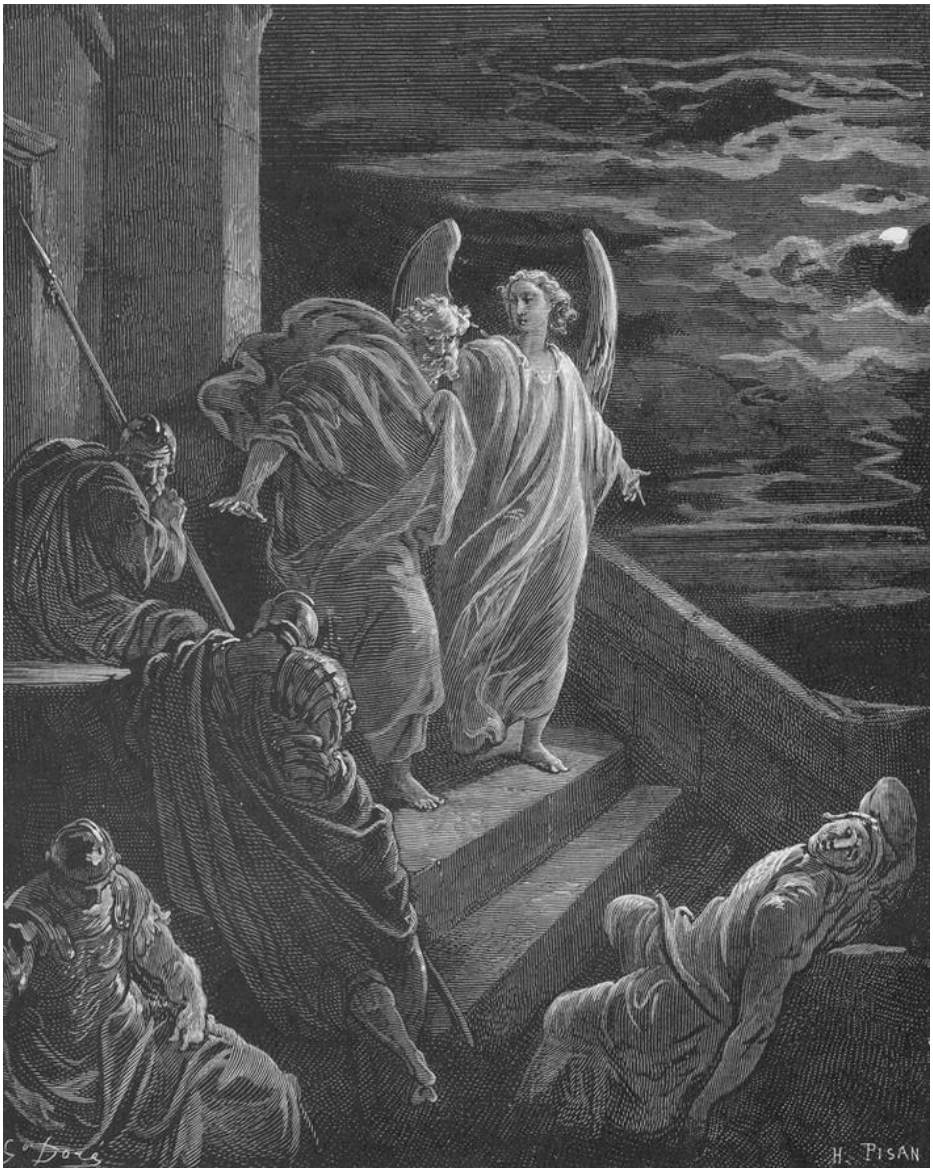

G. Doré: Sv. Peter vychádza z väzenia. Vyslobodenie sv. Petra (drevoryt, 1866)

G. Doré: Sv. Peter a Ján pri Krásnej bráne (drevoryt, 1866)